

ським педагогічного колективу Павлівської середньої школи. У цьому контексті заслуговує на увагу також досвід роботи педагогічного колективу загальноосвітньої школи № 1 селища Червоний Донець Балаклійського району Харківської області. У цій школі під керівництвом В. І. Курочки в умовах сьогодення всупереч недостатньому фінансуванню потреб розвитку освіти створена унікальна навчально-матеріальна база, що забезпечує реалізацію принципу цілісності і сприяє досягненню “небачених результатів навчально-виховного процесу, повноцінного життя і підготовки молоді до подальших навчання і праці” [6, с. 9].

Список використаної літератури

1. Великие мысли великих людей. Антология афоризма в 3-х т. – Т. III. XIX-XX века / – М. : РИПОЛ классик, 2008. – 736 с.
2. *Всесвятский Б. В.* Проблемы дидактики биологии / Б. В. Всесвятский. – М. : Просвещение, 1969. – 240 с.
3. *Каптерев П. Ф.* Избранные педагогические сочинения / П. Ф. Каптерев / Под ред А. М. Арсеньева. – М. : Педагогика, 1982. – 704 с.
4. *Макаренко А. С.* Сочинения: в 7-ми т. – Т. 5 / А. С. Макаренко. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1958. – 559 с.
5. *Малышев М. П.* Педагогические воззрения и деятельность С. Т. Шацкого / М. П. Малышев, Д. С. Бершадская. – М. : Учпедгиз, 1958. – С. 5–24.
6. *Наумов Б.* Стратегія і тактика цілісного підходу в освіті України (науково-методичне забезпечення) / Б. Наумов // Рідна школа. – 2007. – № 1. – С. 9–13.
7. *Павлова М. П.* Педагогическая система А. С. Макаренко и коммунистическое воспитание учащихся / М. П. Павлова, В. Ф. Карманов. – М. : Высшая школа, 1988. – 287 с.
8. *Сорока-Росинский В. Н.* Педагогические сочинения / В. Н. Сорока-Росинский. – М. : Педагогика, 1991. – 240 с.
9. *Ушинский К. Д.* Вибрані педагогічні твори: У 2-х т.– Т. 1 / К. Д. Ушинський. – К. : Радянська школа, 1983. – 489 с.
10. *Шацкий С. Т.* Избранные педагогические сочинения / С. Т. Шацкий. – М. : Учпедгиз, 1958. – 432 с.

Максим Лутфуллін

ТЕХНІЧНА ТВОРЧІСТЬ УЧНІВ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

Школи і позашкільні заклади України мають великий досвід організації дитячої технічної творчості. У цьому зв'язку заслуговує на особливу увагу досвід клубної роботи в комуні ім. Ф. Е. Дзержинського, керівником якої був А. С. Макаренко. Талановитий педагог В. М. Терський, безпосередній організатор клубних занять у комуні, важливо-го значення надавав залученню вихованців до технічної творчості.

У комуні на початковому етапі її розвитку мали місце суттєві недоліки в організації клубної роботи. Як зазначав А. С. Макаренко, в цей час робота гуртків (драматичного, літературного, художнього та інших) не справляла належного впливу на виховання і розумовий розвиток комунарів [3, с. 104]. З метою виправлення очевидних недоліків в комуну був запрошений В. М. Терський, представлений А. С. Макаренко в повісті “Марш 30 року” в образі Перського: він “добре малює, пише вірші, вміє поводитися з усіма існуючими інструментами, знає правила всіх спортивних і неспортивних ігор, обізнаний з будовою всіх машин. Вражає ерудиція його в усіх галузях знання... Але ніколи Перський не виставляє напоказ своїх знань, завжди вони в нього виявляються нібито випадково, тому ні в кого він не викликає роздратування і нікому не набридає” [3, с. 104-105].

Головним осередком дитячої технічної творчості в комуні став гурток, названий “вільною майстернею”, робота якого міцно спиралися на наявні інтереси вихованців

комуни. А. С. Макаренко писав про цей гурток, що в ньому діти “роблять усе, що завгодно, для чого завгодно і з чого завгодно”. На думку В. М. Терського, педагог “не повинен боятися спуститися до рівня інтересів і смаків дітей. Педагог не повинен бути якоюсь потойбічною для дітей фігурою, що стоїть на недосяжному п’єдесталі” [5, с. 126].

Отже, погляди В. М. Терського на проблему організації дитячої творчості не лише відповідають сучасній концепції особистісно орієнтованого навчання і виховання, але й яскраво підтверджують її актуальність і високу ефективність запровадження у педагогічний процес загальноосвітніх шкіл і позашкільних закладів.

У комуні імені Ф. Держинського кожний вихованець мав право брати участь у гуртковій роботі за власним вибором і цілком добровільно. Були серед них і такі, як зазначав В. М. Терський, “котрі визначали своє “амплуа” лише після того, як побували в п’ятнадцяти гуртках по черзі. У цьому ми не бачили нічого поганого. На заняттях будь-якого гуртка досить часто бували “сторонні, яких випроводжували тільки тоді, якщо вони заважали” [5, с.76]. Таким чином, початковий етап залучення дітей до технічної творчості або до інших видів творчої діяльності вимагає від педагогів цілеспрямованості, наполегливості і витримки у виявленні інтересів кожної дитини.

В. М. Терський застерігав вчителів і вихователів від помилок у реалізації індивідуального підходу до дітей: “У колективі можуть бути майбутні Менделєєви, Ломоносови, Мічуріни, Ковалевські, Пушкіни, Лермонтови – генії! Не залиште їх непоміченими! Не примушуйте Пушкіна винаходити машини, а Кулібіна писати вірші. Зрозумійте, розгадайте прагнення кожного учня до повної ясності!” [5, с. 129]. Виходячи спочатку з інтересів, нахилів і смаків дітей, як зазначав В. М. Терський, педагог “повинен у подальшому спрямовувати кожного в життя не за його випадковими, тимчасовими інтересами, а за його дійсними силами і здібностями” [5, с. 129].

У вільній майстерні комуни кожний гуртківець міг робити те, що він хоче: модель, парову машину, літак, іграшку. Про свої плани він зобов’язаний був доповісти гуртку і гурток повинен був затвердити його намір. Тільки за цих умов він одержував матеріал і допомогу інструктора. Таку організацію дитячої творчості можна застосовувати і в сучасних загальноосвітніх школах і позашкільних закладах.

На жаль, виховні можливості позакласної і позашкільної роботи вкрай недостатньо використовуються на практиці, що повною мірою стосується і організації дитячої технічної творчості. Чи не найбільшим недоліком у цій важливій справі є те, що гурткові та інші види позанавчальних занять вкрай недостатньо використовуються для піднесення рівня розумового розвитку і морального виховання дітей і підлітків, що знаходяться в несприятливих соціально-побутових умовах.

Цей недолік має давню історію. Так, П. П. Блонский, оцінюючи стан клубної роботи 20-30-х рр. минулого століття, зазначав: “...Клубом надмірно заволодів “шкільний актив”. Взагалі ми любимо робити ставку на сильних. Необхідно в клубні заняття залучати саме малорозвинутих дітей” [1, с. 532]. Відомий методист-біолог Б. В. Всесвятський, спираючись на досягнення передового педагогічного досвіду, підкреслював: “Позакласна робота, якою часто нехтують у школах, значно полегшує розв’язання ряду складних питань, над якими б’ються ще багато шкіл, як наприклад, зміцнення свідомої дисципліни, підвищення успішності, ліквідація другорічництва, свідомий вибір професії” [2, с. 3].

Можливості позакласної роботи у вирішенні зазначених педагогічних проблем успішно використовував В. О. Сухомлинський, який піклувався про вдосконалення матеріально-технічної бази позакласної роботи і про те, щоб у школі щороку було 40-45 гуртків, кількість яких змінювалася в залежності від індивідуальних нахилів та інтересів дітей [4, с. 326]. У вільний від навчання час учні Павльської школи залучалися до занять у численних предметних, технічних, художніх гуртках, спортивних секціях. Педагогічний колектив школи докладав великих зусиль щодо виявлення і розвитку інтересів, нахилів і творчих здібностей кожного учня. Усе це створювало сприятливі умови для трудового виховання учнів і підготовки їх до свідомого вибору професії.

Педагогічний досвід А. С. Макаренка, В. М. Терського, В. О. Сухомлинського неспростовно свідчить про те, що у процесі творчої технічної діяльності дітей вирішується широке коло завдань трудового навчання і виховання. Така діяльність сприяє оволодінню трудовими і технічними знаннями, уміннями і навичками, розвиває конструкторські здібності, допомагає випускникам школи у виборі професії. Водночас вона є важливим засобом педагогічно доцільної організації вільного часу школярів, що має виключно важливу роль у попередженні неуспішності й правопорушень неповнолітніх. Тому організація технічної творчості школярів має стати невід'ємною складовою цілісного навчально-виховного процесу в школі і в закладах позашкільної освіти.

Список використаної літератури

1. *Блонский П. П.* Избранные педагогические произведения / П. П. Блонский. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1961. – 695 с.
2. *Внешкольная работа с детьми. Опыт Пачелмской железнодорожной средней школы №37* / Под ред Б. В. Всевяцкого. – М. : Трансжелдориздат, 1939. – 80 с.
3. *Макаренко А. С.* Сочинения: В 7-ми т. – Т. 2. / А. С. Макаренко. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1957.
4. *Сухомлинський В. О.* Вибрані твори: В 5-ти т. – Т. 4. – В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1977. – 640 с.
5. *Терский В. Н., Кель О. С.* Игра. Творчество. Жизнь / В. Н. Терский, О. С. Кель. – М. : Просвещение, 1966. – 304 с.

Андрій Чернявський

ПОЛІТЕХНІЗМ У СУЧАСНІЙ ОСВІТІ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Важливе місце серед дидактичних категорій посідає зміст освіти. Він зазнав якісних змін, оскільки не тільки забезпечує всебічний розвиток, виховання, формування світогляду особистості, а й готує її до життя в суспільстві, до трудової професійної діяльності. На різних етапах розвитку суспільства зміст шкільної освіти під впливом соціально-економічних відносин, рівня розвитку науки, техніки, виробництва, культури, розвитку освіти і шкільної практики об'єктивно впливає на мету і завдання виховання, що ставить суспільство перед школою.

У зв'язку з демократизацією і гуманізацією суспільства пострадянського періоду відбулося реформування освітньої галузі. Прийнята у 1993 р. Державна національна програма "Освіта (Україна XXI століття)" визначила не тільки основні напрями реформування освіти, а й основні критерії її реформування, серед них гуманізація і гуманітаризація змісту освіти. У кінці ХХ ст. науковці прийшли до висновку, що забезпечення повноцінної освіти для підростаючих поколінь можливе лише за умови гуманістичної спрямованості загальної середньої освіти. Гуманізація освіти досить змістовне поняття. Одна із її складових полягає у тому, що вона передбачає оптимальне співвідношення природничих і гуманітарних дисциплін, пріоритет загальнолюдських цінностей.

Дієвим шляхом досягнення це співвідношення природничих і гуманітарних знань випускника загальноосвітньої школи, на наш погляд, є політехнізація освіти.

Політехнізм походить від грецьких слів *poly* – багато та *techné* – мистецтво або ремесло та означає систему освіти, яка на теоретичному і практичному рівнях знайомить з головними галузями виробництва.

Л. Семеновська, розглядаючи проблему політехнічної підготовки довела, що ця проблема широко представлена у вітчизняній історіографії радянського періоду. Висвітлювалися різні аспекти політехнічної освіти: реалізація ідей політехнізму засобом організації суспільно корисної, продуктивної праці учнів, забезпечення політехнічної спрямованості навчальних дисциплін природничо-математичного й гуманітарного